

حقوق حیوانات در اسلام

گردآورنده : دیده بان حقوق حیوانات

عکس : محسن رحیمی عنبران

فهرست مطالب

- ۴ مقدمه:
- آشنایی با کلیات حقوق حیوان ها در کتاب و سنت پیامبر خاتم صلی الله
۵ علیه و آله
- الف) اشاره به سفارش کتاب خدا؛ قرآن کریم درباره حیوان ها ۵
- ب) جایگاه حیوانات در سنت ۶
- حق دوستی حیوان بر انسان ۷
- سفارش به تامین غذای حیوان ۸
- رعایت بهداشت محل نگهداری حیوانات ۸
- نهی از ذبح حیوانی در مقابل حیوان دیگر ۹
- نهی از آزار حیوانات ۹
- نهی از به جان هم انداختن حیوانات و هدف قرار دادنشان ۱۰
- نهی از زدن بر صورت حیوان و سوزاندن و داغ نهادن بر اعضایش: ۱۱
- نهی از نفرین و ناسزاگویی به حیوان ۱۱

- ۱۲..... نهی از جفت انداختن حیوان های ناهمگون با یکدیگر
- ۱۳..... نهی از نزدیکی و ارتباط جنسی با حیوانات
- ۱۳..... نهی از کشتن حیوانات و اخطار به محاکمه قاتل
- ۱۴..... نهی از شکار
- ۱۴... نهی از مثله کردن و عقیم کردن حیوانات (بریدن اعضای بدن حیوانات)
- ۱۵..... نهی از استفاده داروی از حیوانات
- ۱۵..... نهی از اسیر کردن حیوانات
- ۱۶..... سفارش مخصوص حیوانات بچه دار
- ۱۷..... سفارش های مخصوص حیوانات باربر
- ۱۷..... سفارش های مخصوص حیوانات سواری
- ۱۸..... سفارش های مخصوص حشرات، موجودات شبگرد و ذره بینی
- ۱۹..... سفارش مخصوص آبزیان
- ۲۰..... نظر دو تن از مراجع عالی قدر در مورد حیوان آزاری

مقدمه:

به گواهی آیات و سخنان پیشوایان معصوم (که درود خدا بر آنان باد) حیوانات نیز از ادراک و شعور بهره مند و دارای احساسات و عواطف اند، از همین رو حرمت دارند. آدمیان هم در برابر بهره برداری از آن ها به رعایت احترام ذاتی و حق حیات آن ها مکلف اند و از سوی پروردگار حقوقی بر عهده دارند و فقه اسلامی یک نوع از حقوق واجب بر انسان را حقوق حیوانات دانسته است.

در فقه اسلامی، قوانینی کلی و جامع درباره حفظ، نگهداری و منع آزار و اذیت آنها، وضع شده است. همچنین برای مسائل زیست محیطی و رعایت شئون و حقوق حیوانات جایگاه مناسبی لحاظ گردیده است و با دیدگاهی منطبق بر عدالت و انصاف با آن برخورد شده است. در سرتاسر فقه، مسایل و فروع فراوانی به چشم می خورد که اسلام، اجرای آن را بر عهده حکومت قرار داده است و بالاتر از آن، شخص را در مقابل خالق متعال مسئول می داند.

به طور کلی حقوق حیوانات اهلی در فقه اسلامی شامل: حق حیات، حق نفقه، حق بهداشت، حق مسکن، حق عدالت، حق تولید مثل، حق آزار ندیدن، حق احترام، حق دوستی، حق میهمانی، حق سرپرستی، حق کاربری درست و خوشایند می شود.

آشنایی با کلیات حقوق حیوانات در کتاب و سنت پیامبر خاتم صلی

الله علیه و آله

الف) اشاره به سفارش کتاب خدا؛ قرآن کریم درباره حیوان ها

طبق آیات قرآن کریم :

انسان و دام هر دو از حق بهره برداری برابر از طبیعت برخوردارند بطوریکه در آیه ۴۹ سوره فرقان آمده است: "تا با آن (آبی که از آسمان فرود آمده) سرزمین مرده را زنده کنیم و آن را به آفریده های خویش ؛ چهار پایان و آدمیان بسیار بنوشانیم"

انسان و دام از حق مشابه در استفاده از خوراک خوب و تازه (!) برخوردارند بطوریکه در سوره سجده آیه ۲۷ آمده است: "آیا ندیدند که ما آب باران را به سوی زمین خشک می رانیم و بوسیله آن زراعتهایی می رویانیم که هم خود و هم چهارپایانشان از آن می خورند ؟ آیا باز هم چشم بصیرت نمی گشایند؟"

حیوانات بدلیل داشتن شعور و ادراک در عالم خودشان از حق حیات و وجود مساوی با انسانها برخوردارند بطوریکه در سوره انعام آیه ۳۸ آمده است: "هیچ جنبنده ای در زمین و هیچ پرنده ای در هوا که با دو بال خویش پرواز می کند نیست مگر اینکه امتهایی مانند شما (نوع بشر) هستند . ما هیچ چیز را در این کتاب (آفرینش ، بیان) فرو گذار نکردیم ، آن گاه همه به سوی پروردگار خویش محشور می شوند".

چه بسیار جاندارانی که نمی توانند متحمل روزی خود شوند، خداست که آنها و شما را روزی می دهد و اوست شنوای دانا (عنکبوت: ۶۰).

می توان به این نتیجه رسید که همه موجودات را دارای نظام اجتماعی برشمرده است؛ مانند انسان ها. البته با توجه به تفاوت هایی که در ذات انسان و حیوان هست، ساختار اجتماعی آنان نیز باهم فرق دارد؛ اما با وجود این فرق، حیوان ها نیز جوامع حیوانی دارند و رزق و روی آنها همانند انسان در دستان خداوند است.

(ب) جایگاه حیوانات در سنت

در مکتب اسلام، درباره دفاع از حیوانات و حمایت آنها نیز قوانین و مقرراتی وضع شده که بیانگر جامعیت این مکتب و مهرآمیز بودن آن است؛ به گونه ای که رعایت آن اخلاق و حقوق و توجه به موجودات زنده و غیرزنده را در هیچ حالی فراموش نکرده است.

در این مکتب، سفارش ها و رفتارهای اعجاب انگیزی درباره ترحم بر جانداران بیان شده است. ترحم بر حیوان موجب پاداش؛ و آزار و اذیتش، باعث عذاب آخرت است؛ به گونه ای که در کتاب های فقه و حدیث، فصل های مفصلی در این زمینه نگارش یافته است.

ائمہ معصومین (علیهم السلام) نیز در باب رعایت حقوق حیوانات توسط انسان نیز به نکات جالبی اشاره نموده اند. حضرت علی (ع) به متصدیان دریافت مالیات جانداران اینطور سفارش می نمایند که "جز خیرخواه مهربان امین حافظ، دیگری را بر چهار پایان مگمار، کسی که بر حیوانات سخت نگیرد و آنها را تند نراند، نرنجاند و خسته نکند. وقتی آن امین حافظ گله را از تو گرفت به او سفارش کن شتر را از بچه شیر خوارش جدا نکند، و آن قدر شیرش را ندوشد

که به بچه ی او زیان برساند . شتران را با سوار شدن بر آنها خسته نکند . در دوشیدن شیر و سواری گرفتن میان آن شتر و دیگر شترها عدالت ورزد . باید شتر را استراحت دهد و شتری را که پایش آسیب دیده و از حرکت ناتوان شده آهسته براند . آنها را بر سر آبگیرهایی که شترها از آن می گذرند ، وارد نماید و از کناره ی راههای علف دار براند ، نه آنجا که خشک و عاری از گیاه است " - (نهج البلاغه ، نامه ۲۵ ، صفحه ۴۲۵ ترجمه دکتر علی شیروانی).

حق دوستی حیوان بر انسان

حیوانی که به دست انسان پرورش یافته به گونه ایی حق دوستی دارد که سزاوار توجه است، از این رو در فقه چنین آمده است: کراهت دارد انسان حیوانی را که خود پرورش داده سر ببرد .محمد بن فضیل می گوید: «به امام رضا علیه السلام عرض کردم من قوچی را برای قربانی پرورش دادم و چون آن را گرفتم و برای ذبح خواباندم به من نگریست دلم برایش سوخت، سپس سرش را بریدم .آن حضرت فرمود: کار تو را نمی پسندم نباید حیوانی را بپروری، آن گاه سرش را ببری.

اگر حیوانی تشنه در معرض مرگ است و آب به اندازه ایی نیست که انسان هم حیوان را سیراب را کند و هم وضو بگیرد، حکم فقهی می گوید در برخی موارد باید حیوان را سیراب کند، و به جای وضو تیمم کند. امیر مومنان (که درود خدا بر او باد) می فرماید: «پیامبر وضو می گرفت گربه ایی نزد او آمد پیامبر دانست که آن حیوان تشنه است، پیامبر ظرف آب را به سوی حیوان برد و آن آب را نوشید سپس پیامبر وضو گرفت.

سفارش به تامین غذای حیوان

بر مبنای فقه اسلامی هر گاه کسی مالک حیوانی شود بر او واجب است نیازهای آن حیوان را بر آورد. در این حکم فرقی میان حیوان حلال گوشت یا حرام گوشت و پرنده و غیر پرنده نیست، زیرا حیوان تشنه و گرسنه می شود و حق حیات دارد.

رسول خاتم صلی الله علیه و آله در روایتی، حقوق شش گانه حیوانات را برشمرده است. بخشی از این روایت، درباره حق آب و علف حیوان می باشد: «بر مالک چهارپایان واجب است که به آنها آب و علف بدهد؛ به خاطر حرمت روح که در حیوان می باشد» (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۶۴، ص ۲۱۷).

امیر مومنان در شب نوزدهم ماه مبارک رمضان که مهمان دخترش ام کلثوم بود، درباره مرغابی خانه به دخترش فرمود: «دخترم، موجودی را که دربند کرده ایی زبانی ندارد تا هر گاه تشنه یا گرسنه شد نیاز خویش را بیان کند، پس خوراک و آبش را به موقع تامین کن یا آن را رها کن تا از گیاهان صحرا بخورد.

رعایت بهداشت محل نگهداری حیوانات

دستور به فراهم ساختن جای مناسب برای استراحت حیوان: پیامبر صلی الله علیه و آله درباره مکان استراحت گوسفند فرموده اند: «جایگاه و خوابگاه گوسفندها را تمیز کنید و گرد و خاک آنها را بزدایید؛ زیرا آنها از حیوان های بهشتی اند» (برقی، ۱۴۱۳ق، ص ۴۸۵؛ مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۶۴، ص ۱۵۰). حضرت در روایت دیگری فرمودند: «خاک زیر پا و محل استراحت

گوسفندان را عوض کنید؛ زیرا آنها از حیوان های بهشتی هستند» (برقی، ۱۴۱۳ق، ج ۲، ص ۶۴۲؛ مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۶۱، ص ۱۵۰).

نهی از ذبح حیوانی در مقابل حیوان دیگر

امام علی(ع) فرموده است: گوسفندی را نزد گوسفند دیگر ذبح نکنید. جایز نیست حیوانی را در مقابل حیوان دیگری که او را می بیند ذبح کنند (حلی، ۱۴۱۱ هـ، ج ۳، ص ۹۱۴).

پرهیز از رنج دادن حیوان هنگام ذبح، ح (کندن پوست حیوان بلافاصله پس از ذبح مکروه است، ط) فلج کردن حیوان قبل از ذبح، ممنوع است (ممنوعیت قطع نخاع).

ذبح و قربانی کردن حیوانات در مقابل کودکان نباید صورت بگیرد، کودکان ذاتا حیوان دوست هستند و با دیدن بریده شدن سر حیوانات دچار استرس و ترس می شوند و حتی ممکن است که باعث ایجاد خشونت آنها نسبت به حیوانات و حتی سایر کودکان شود.

نهی از آزار حیوانات

پیامبر صلی الله علیه و آله از آزار و کشتن هر حیوان و جانداری نهی می کردند: «آفریده های خدا را شکنجه نکنید» (متقی هندی، ۱۴۰۹ق، ج ۹، ص ۸۶)؛ گرچه زمانی که به رسم خرافی جاهلیت، در میان اعراب مرسوم بود که حیوانات را اذیت می کردند یا به نام «حبس البلیا» یا «ضرب الثور» می آزردهند؛ اما این «نهی از آزار»، دستوری کلی و عمومی برای همه جانداران جهان است (همان، ج ۱۵، ص ۳۹؛ سیوطی، ۱۴۰۱ق، ج ۲، ص ۷۰۲؛ ج ۶، ص ۴۳۷).

پیامبر اسلام (ص) می فرماید: لا تَضْرِبُوا الدَّوَابَّ عَلَى وُجُوهِهَا. (کافی، ج ۶، ص ۵۳۸، ح ۴).
به صورت حیوانات نزنید.

أ مَا بَلَّغَكُمْ أَنِّي لَعْنْتُ مَنْ وَسَمَ الْبَهِيمَةَ فِي وَجْهِهَا أَوْ ضَرَبَهَا فِي وَجْهِهَا؟! (التاج الجامع للاصول، ج ۴، ص ۳۵۱). مگر نشنیده اید که لعنت کرده ام آن کسی را که صورت حیوان را داغ بنهد، یا بر صورت آن تازیانه زند؟

براساس قوانین و منابع حقوق اسلامی، رفتار جنایت آمیز درباره حیوانات موجب پرداخت دیه می شود (حق حیات حیوان). این مسئله نشانگر ارزشمندی جان و سلامت اعضای بدن حیوانات و عدم جواز تجاوز به آنها در اسلام است. قوانین حمایتی و حیاتی اسلام شامل سگ نیز می شود و آسیب رساندن به انواع سگ ها، موجب پرداخت دیه است (نظری توکلی، ۱۳۸۷، ص ۷۸-۷۹؛ اخوان، ۱۳۷۰).

نهی از به جان هم انداختن حیوانات و هدف قرار دادنشان

هی النبی (ص) عن التحریش بین البهائم (التاج الجامع للاصول: ۳۵۱/۴)، پیامبر (ص) از به جان انداختن حیوانات نهی فرمود.

لعن الله من اتخذ شیئا فیهِ الروح غرضا. (بحارالانوار، ج ۶۴، ص ۲۸۲)، لعنت خدا بر کسی که جانوری را (به جایی بسته) با پرتاب چیزی هدف قرار دهد.

پیامبر صلی الله علیه وآله وسلم روایت است که فرمود: «لَا تَتَّخِذُوا شَيْئًا فِيهِ الرُّوحُ غَرَضًا (مسلم ۱۹۵۷، ۱۹۵۸)

چیزی که روح دارد و زنده است، نشانه قرار ندهید.

«خدای تعالی کسی را که حیوان ها را به جان هم می اندازد تا با هم بجنگند، لعن کرده است» (دمیری، بی تا، ج ۲، ص ۲۷۱).

نهی از زدن بر صورت حیوان و سوزاندن و داغ نهادن بر اعضایش:

رسول رحمت از هر نوع شکنجه حیوان بسیار ناراحت می شدند و از این کار نهی می کردند. پیامبر صلی الله علیه و آله از زدن و داغ نهادن بر صورت حیوانات نیز نهی کرده اند. طبق روایت امیرالمؤمنین علیه السلام، رسول خاتم صلی الله علیه و آله فرمودند: «به صورت حیوان ها نزنید، چون هر موجودی تسبیح گوی خداست. صورت آنها را داغ ننمایید؛ زیرا چه بسیارند مرکوب هایی که از راکبشان بهترند و بیش تر مطیع خدایند، و زیادتر از کسی که بر آنها سوار است، خدا را یاد می کنند» (عرب باغی، ۱۳۲۹، ص ۴۸؛ متقی هندی، ۱۴۰۹ق، ج ۹، ص ۶۸ و ۶۶؛ مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۴، ص ۲۱۰ و ۲۱۷).

نهی از نفرین و ناسزاگویی به حیوان

رسول خاتم صلی الله علیه و آله افزون بر آنکه به مدارا و مهربانی با حیوانات سفارش، و از آزارشان نهی می کردند، حتی از ناسزاگویی به آنها نیز نهی می فرمودند و در مقابل چنین ناسزاگویانی عکس العمل نشان داده، یا به آنان تذکر می داد و یا در صورت لزوم برخورد می کرد و با آنان راه نمی رفت.

در روایات آمده است: پیامبر صلی الله علیه و آله از بدگویی و ناسزا به خروس نهی می کرد و می فرمود: به خروس ناسزا نگوئید، زیرا خروس - انسان را - برای نماز و دعا بیدار می کند (صدوق، ۱۴۱۰ق، ج ۴، ص ۳؛ زبیدی شافعی، ۱۳۴۶ق، ج ۴، ص ۱۸۰؛ طبرسی، ۱۳۹۲ق، ص ۴۲۵).

در روایت دیگری راوی چنین نقل می کند: در محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله به سفر رفته بودیم، در محلی توقف کرده تا دمی بیاساییم که کک ها ما را اذیت کردند؛ به دلیل این اذیت شدن، به آنها ناسزا گفتیم. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: «آنها را لعن نکنید! زیرا کک جنبنده خوبی بود، چون شما را برای یاد خدا از خواب بیدار کرد» (دمیری، بی تا، ج ۲، ص ۱۲۲).

«به شتر ناسزا ندهید» (شریف رضی، ۱۴۲۲ق، ص ۳۰۷-۳۰۸؛ مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۶۴، ص ۱۴۲)؛ «به صورت حیوان ها زنید و آنها را لعن ننمایید، چون خدای - عزوجل - بر لعن کننده حیوان ها لعن، و از خیر و رحمتش به دور می کند» (صدوق، ۱۴۱۰ق، ج ۲، ص ۱۸۸).

نهی از جفت انداختن حیوان های ناهمگون با یکدیگر:

در روایتی درباره جفت انداختن جنسی دو نوع حیوان، برای تولد جنس ترکیبی جدیدی سؤال کردند که ایشان این کار را رد کردند: این مطلب می تواند برای محققان مسائل ژنتیکی قابل تأمل و دقت باشد.

به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله، استری (قاطر) هدیه شد، از آن خوشش آمد و سوارش شد. گفتیم: ای رسول خدا! آیا الاغ را با مادیان جفت بیندازیم تا برای ما مانند این قاطر را بزیاید. فرمودند: [نه]، این کار را کسانی انجام می دهند که آگاهی ندارند (ابن حبان، ۱۴۱۴ق، ج ۱۰، ص ۵۳۶؛ بیهقی، بی تا، ج ۱۰، ص ۲۳؛ ابن سعد، بی تا، ج ۱، ص ۴۹۱-۴۹۲).

نهی از نزدیکی و ارتباط جنسی با حیوانات

پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله درباره کسانی که حیوانات را مورد آزار جنسی قرار می دهند، می فرماید: «ملعون است، ملعون است، ملعون است، کسی که حیوانی را مورد آزار جنسی قرار دهد؛ یعنی خیر و رحمت رحمان، شامل حال چنین فردی نمی شود» (حرعاملی، ۱۴۱۱ق، ج ۲۰، ص ۳۴۹؛ صدوق، ۱۴۰۳ق، ص ۱۲۹).

همچنین از آن حضرت نقل شده است: «نفرین و لعنت خدا و فرشتگان و تمام مردم بر کسی که با حیوان نزدیکی کند و بر کسی که خودارضایی نماید» (متقی هندی، ۱۴۰۹ق، ج ۱۶، ص ۹۹).

نهی از کشتن حیوانات و اخطار به محاکمه قاتل

پیامبر رحمت به کسانی که بیهوده جانداران را می کشند، هشدار می دهد و آنان را از محاکمه آخرت باخبر ساخته است: «هر حیوانی - پرنده یا غیرپرنده - که به ناحق کشته شود، در روز قیامت از قاتل خود شکایت خواهد کرد» (محمدی ری شهری، ۱۳۷۹، ج ۳، ص ۱۳۴۶).

حضرت در کلامی دیگر، به طور مشخص به کشتندگان پرنده ها، به ویژه گنجشک، اشاره کرده اند: «اگر کسی گنجشکی را بیهوده بکشد، آن گنجشک در روز قیامت در پیشگاه خدا فریاد می زند و شکایت می کند که: فلانی مرا بیهوده کشت؛ بدون آنکه از این کشتن، سودی ببرد! و نگذاشت که از حشرات زمین، استفاده نمایم و چیزی بخورم. طبق روایت دیگری، شکوه می

کند و می گوید: خدایا! از این قاتل من، بپرس که چرا بی جهت مرا کشتی؟!» (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۶۱، ص ۳۰۶؛ ج ۶۴، ص ۴؛ متقی هندی، ۱۴۰۹ق، ج ۱۵، ص ۳۷-۳۸).

نهی از شکار:

رسول رحمت در برخی از سخنانشان، از آسیب شکار کردن برای شکارچی سخن گفته اند و پیامدهای آن را نیز بیان کرده اند. ایشان درباره اصل شکار کردن می فرمایند: «هر کسی به دنبال شکار رود (شکارچی)، غافل می گردد» (قضاعی، ۱۳۶۱، ص ۴۴۱؛ مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۶۵، ص ۲۸۱).

پیامبر صلی الله علیه و آله از شکار کردن در ایام مخصوص - تولیدمثل - نهی می فرمود و خودش نیز هرگز شکار نکرد (کتانی، بی تا، ج ۲، ص ۶۶).

نهی از مثله کردن و عقیم کردن حیوانات (بریدن اعضای بدن

حیوانات)

شیطان می گوید - و آنان را گمراه می کنم و به آرزوها سرگرم می سازم و به آنان دستور می دهم که (اعمال خرافی انجام دهند و) گوش چهارپایان را بشکافند و آفرینش (پاک) خدایی را تغییر دهند؛ (و فطرت توحید را به شرک بیالایند)، و هرکس شیطان را به جای خدا، ولی خود برگزیند، زیان آشکاری کرده است.» (نساء: ۱۱۹)

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله افرادی را که اعضای حیوانات را قطع می کنند، لعن فرموده اند: «لعنت و نفرین و عذاب خدا بر کسی که حیوان را مثله می کند» (متقی هندی،

۱۴۰۹ق، ج ۹، ص ۶۶؛ ابن حجر عسقلانی، بی تا، ج ۹، ص ۵۵۴). همچنین در روایتی دیگر فرمودند: «نفرین و لعنت و عذاب خدا بر کسی که چهارپایان را مُثله می کنند» (متقی هندی، ۱۴۰۹ق، ج ۹، ص ۶۷؛ ابن حجر عسقلانی، ج ۹، ص ۵۵).

اخته کردن اسب ها و حیوان ها (متقی هندی، ۱۴۰۹ق، ج ۹، ص ۶۶) و نیز خروس ها و گوسفندان نهی کرده اند (دمیری، بی تا، ج ۱، ص ۳۴۵).

نهی از استفاده داروی از حیوانات

روایت شده است یک پزشک در محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله، از قورباغه و استفاده دارویی از آن سخن به میان آورد. آن حضرت بی درنگ، آن پزشک را از کشتن قورباغه نهی فرمود (جوزیه، بی تا، ص ۱۲۲ و ۲۹۴؛ دمیری، بی تا، ج ۲، ص ۸۶).

نهی از اسیر کردن حیوانات

رسول خاتم صلی الله علیه و آله از اسیر کردن حیوانات ناراحت می شدند و از این کار برحذر می داشتند؛ حتی اسارت سگ را کاری نادرست دانسته و باعث نقص خیرات و عذاب آخرت شمرده اند. ایشان در این زمینه فرموده اند: کسی که سگی را ببندد و نگه دارد [اسیر نماید]، هر روز از عمل او، قیراطی [و طبق برخی روایات، دو قیراط] کم می شود (بخاری، ۱۴۰۱ق، ج ۳، ص ۶۷؛ حنبل، بی تا، ج ۲، ص ۳۷ و ۶۰).

رسول خدا صلی الله علیه و آله در سخنی دیگر، حبس حیوان را باعث عذاب شدید آخرت بیان کرده اند. ایشان در جریان سفر معراج فرمودند: «زنی - که صاحب گربه ای بود - را در

میان آتش دیدم که گربه اش نیز از هر طرف او را گاز می گیرد و می درد؛ علتش این بود که آن زن - در دنیا - این حیوان را بسته بود؛ بدون آنکه غذایی به او بدهد یا آزادش نماید تا خودش حیوانی را شکار کند؛ یعنی حبس، بدون غذا و آزادی!» (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۶۴، ص ۲۶۸؛ دمیری، بی تا، ج ۲، ص ۲۵۱).

سفارش مخصوص حیوانات بچه دار

نهی از دوشیدن تمام شیر حیوان و سهم نوزاد: یکی از یاران آن حضرت می گوید: یک شتر شیرده را به رسول خدا هدیه دادند. ایشان مرا امر نمودند تا آن را بدوشم. بنده نیز آن را دوشیدم، البته در دوشیدن تلاش زیادی کردم و سخت آن را دوشیدم، وقتی آن جناب این زیاده روی مرا در دوشیدن دید، فرمود: این گونه ندوش! و برای بچه او نیز سهمی باقی بگذار (دمیری، بی تا، ج ۲، ص ۳۱۸؛ بیهقی، بی تا، ج ۶، ص ۱۳۱).

دوشیدن تمام شیر حیوان موجب اذیت خود حیوان نیز می شود. حمایت از حیوان شیر ده تنها به حیوان حلال گوشت اختصاص ندارد بلکه هر حیوانی مانند سگ که نگهداری آن اجمالا نهی شده، اگر شیر ده باشد مورد حمایت است. هنگام عزیمت سپاه اسلام برای فتح مکه، رسول خدا سگی را دید که به خاطر بچه هایش زوزه می کشد و آن ها شیر مادرشان را می خوردند، به جعل بن سراقه فرمود تا در برابر آن حیوان بایستد و از آن مراقبت کند تا مبادا سپاهیان که از آنجا می گذرند به آن حیوان و بچه هایش آسیبی برسد.

در صورتی که دوشیدن شیر برای حیوان ضرر داشته باشد، نباید شیر آن را بدوشند، مستحب است کسی که شیر حیوان را می دوشد، ناخن خود را کوتاه کند تا در موقع دوشیدن، برای حیوان ناراحتی ایجاد نکند.

جلوگیری از جدایی [دائمی] آبین مادر و بچه اش: پیامبر صلی الله علیه و آله درباره مادران و نوزادان این چنین سفارش کرده اند: «مادران را حیران و واله بچه هایشان نکنید، بین مادر و فرزندش جدایی نیندازید که حیران می شوند! (متقی هندی، ۱۴۰۹ق، ج ۹، ص ۷۵).

در روایتی از ابن مسعود نقل شده است: در خدمت رسول خدا به جایی می رفتیم. یکی از همراهان وارد جنگلی شده و تخم های پرنده ای را با خود آورد. پرنده مادر (تخم گذار) به دنبال ما آمده، بر گرد سر رسول خدا صلی الله علیه و آله و ما می چرخید و بال بال می زد. وقتی که پیامبر این صحنه را دید، فرمودند: کدام یک از شما، این پرنده را آزرده و مصیبت زده کرده است؟ مردی از میان گفت: من یا رسول الله تخم های - طبق روایتی دیگر، جوجه - او را برداشته ام. حضرت رسول به خاطر رحم کردن بر آن پرنده فرمودند: تخم ها (یا جوجه هایش) را به او رد نمایید! (دمیری، بی تا، ج ۱، ص ۲۶۵؛ مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۶۴، ص ۷۱ و ۷۲).

سفارش های مخصوص حیوانات باربر

- نهی از بار بیش از قدرت حیوان
- تعیین جای بار بر پشت حیوان جهت راحتی حیوان

سفارش های مخصوص حیوانات سواری

- نهی از سواری خواستن بیش از توان حیوان

- نهی از ناموزون و کج سوار شدن بر حیوان
- نهی از نشستن طولانی بر پشت حیوانات
- نهی از سوار شدن چند نفر بر حیوان
- دستور به مراعات حال مرکوب لاغر هنگام سوار شدن
- دستور به بردن حیوان از راه های هموار و آسان
- تشویق و بشارت به کسی که هنگام گذر از گردنه از حیوان پیاده شود
- امر به فرصت دادن به حیوان برای چریدن در زمان عبور از مرغزارها و چراگاه هادادن آب و علف به حیوان بعد از پیاده شدن
- عدم استفاده از زین و افسار همیشگی سفت و سخت بر صورت حیوان که به مرور زمان باعث ایجاد زخم های شدید و دردناک می شود.

سفارش های مخصوص حشرات، موجودات شبگرد و ذره بینی

امام صادق علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می کنند: «وقتی که پاسی از شب بگذرد، کمتر بیرون بروید و از تردهای غیرضروری در معابر بپرهیزید؛ زیرا خداوند ریزموجوداتی دارد که در آن ساعت، آنها را در زمین می پراکند، یعنی ممکن است که آنها را نبینید و زیر پایتان کشته و لگدمال شوند؛ چون برخی از موجودات در روز از لانه خود بیرون نمی آیند و شب هنگام، بیرون آمده و به دنبال روزی می افتند» (مفید، ۱۴۱۴ق، ص ۶۴؛ مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۷۳، ص ۲۶۴).

دمیری، بی تا، ج ۲، ص ۳۷۰؛ وصی آن حضرت؛ علی بن ابی طالب علیه السلام فرمودند: «به خدا قسم اگر همه آسمان ها و زمین را به من ببخشند و در مقابل این عطا، از من بخواهند تا

با گرفتن پوست یک جو از دهان مورچه ای عصیان کنم، چنین نخواهم کرد» (نهج البلاغه، خ ۲۲۴).

نهی از کشتن مورچه و آتش زدن لانه اش: رسول مهربانی بارها از کشتن مورچه نهی کرده اند.

سفارش مخصوص آبزبان

پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله برای آبزبان حقوقی برشمرده اند و به دیگران نیز سفارش کرده اند تا آنان را اذیت نکنند. گاهی آن سفارش ها به طور عمومی و در مورد رعایت حقوق تمام ساکنان آسمان و زمین و آبزبان بوده و گاهی نیز به طور خاص از آنها نام برده اند.

حضرت علی علیه السلام فرمودند: «رسول خدا صلی الله علیه و آله به شدت از بول کردن در آب نهی نمودند؛ مگر آنکه از سر ناچاری و ضرورت باشد» (نوری طبرسی، ۱۴۰۷ق، ج ۱، ص ۲۷۱).

حضرت در حدیث دیگری فرموده اند: «آب هم ساکنانی و آبزبانی دارد؛ با بول و ادرار کردن در آب، آنان را اذیت نکنید!» (نوری طبرسی، ۱۴۰۷ق، ج ۱، ص ۲۷۱؛ عرب باغی، ۱۳۲۹، ص ۴۵).

نهی از قتل قورباغه و تعیین جریمه برای قاتل: جابر از نبی خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است: «هر کس قورباغه ای را بکشد - چه در حال احرام باشد یا نباشد - باید یک گوسفند کفاره بدهد» (دمیری، بی تا، ج ۲، ص ۸۵؛ مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۶۴، ص ۲۹۵).

نظر دو تن از مراجع عالی قدر در مورد حیوان آزاری

بسم تعالی

آزار حیوانات محظوظ است که جان دارد
 و چنان بیشترین خوف و وحشت است از اید برای آنچه بسیریه
 مهران جاری شده بنا بر احتیاط واجب باید از آزار
 آنها صرف نظر شود و بنا بر احتیاط واجب
 منی از منکر شود ۱۱۹/۵

باسخ آیت الله العظمی آصف محسنی
 به استفتا در رابطه با
نمایش حیوان آزاری در سیری

ANIMAL RIGHTS WATCH - IRAN

ARW.IR

صید، نگهداری و آزار حیوانات (مخصوصاً گونه های حمایت شده) منجر
 آیا معظم له این امور را مصداق منکر میدانند و مخالفت با آن رانهی از منکر؟

بسمه تعالی

اذیت و آزار حیوانات حرام است و از مصادیق منکر
 می باشد و باید جلوی اینگونه کارها از طریق نهی از منکر و یا
 از جبری قانونی گرفته شود

باسخ آیت الله العظمی علوی گرگانی
 به استفتا در رابطه با
نمایش حیوان آزاری در سیری

ANIMAL RIGHTS WATCH - IRAN

ARW.IR

ديده بان

حقوق

حيوانات